

SKALKKA

informačný bulletin n.f. Beňadik • číslo 5 • máj 2013

S K A L K A

Úvodné slovo • Náučný chodník Malá Skalka – Veľká Skalka • Správa zo spoločného zasadnutia Správnej a Dozornej rady n.f. BEŇADIK • Správa o činnosti n.f. BEŇADIK za r. 2012 • Pozdrav od krajanov z Nemecka • Skalka – môj druhý domov •

6 9 5 2 7 . 7 8 6 8 6 + + 8 3 7 9 6 +
 ROK SV. CYRILA A METODA
 7 6 + 7 9 6 8 5 +
 H • L • A • H • O • L • I • K • A

Úvodné slovo

Mons. Štefan Vallo
riaditeľ Biskupského úradu v Nitre

Prežívame s celou Cirkvou Rok viery a u nás na Slovensku aj Jubilejný Cyrilometodský rok, v ktorom osobitne ďakujeme našim vierozvescom, že priniesli svetlo viery našim predkom.

Rok viery vyhlásil ešte pápež Benedikt XVI. z príležitosti 50. výročia začatia II. vatikánskeho koncilu. Tento rok začal 11. októbra 2012 a bude trvať do 24. novembra 2013. Jubilejný Cyrilometodský rok sa začal 5. júla 2012 a bude trvať do konca roku 2013.

Druhý vatikánsky koncil bol najväčším zasadnutím Katolíckej cirkvi v jej dejinách. Mnohí považujú tento koncil za nové Turíce, prostredníctvom ktorých sa Cirkev stala otvorenou pre svet. Katolícka cirkev koncilom nastúpila cestu pravej reformy, či duchovnej obnovy - obnovy viery.

Viera je dar, ktorý máme od Boha, lebo Boh sám robí prvý krok, aby nám vyšiel v ústrety. Ale viera je aj naša odpoveď, prostredníctvom ktorej Boha prijímame ako základ nášho života. Dnes je veľmi rozšírená tendencia odsúvať vieru do súkromnej sféry ako čisto osobnú vec. Ale viera, ktorá je darovaná Bohom, je darovaná prostredníctvom veriaceho spoločenstva, ktorým je Cirkev a osobná viera každého z nás rastie a dozrieva práve v cirkevnom spoločenstve.

Preto od nepamäti vznikali miesta, ktoré

boli miestami viery, kam prichádzali veriaci, aby si tento dar vo svojom živote posilnili. Boli to miesta modlitby, rozjímania, ticha, ale i spoločných pútí a bohoslužieb. Takýmto najstarším pútnickým miestom u nás je Skalka pri Trenčíne. Preto sme radi, že z príležitosti 90-teho výročia vysvätenia prvých troch slovenských biskupov (13. februára 1921 v Nitre) sa obnovili aktivity vybudovania pútnickej Skalky, ako to v tých časoch vyhlásili predstavitelia vtedajšej elity slovenského národa. V tomto zámere a odkaze sa vďaka novým nadšencom opäť pokračuje.

Nitriansky diecézny biskup Mons. Viliam Judák určil v Roku viery medzi posvätnými miestami Nitrianskej diecézy, na ktorých možno kedykoľvek počas tohto Roku viery, za stanovených podmienok, získať úplné odpustky, aj Farský kostol v Skalke nad Váhom a pútnické miesta na Malej i Veľkej Skalke. Preto by bolo dobré využiť tento rok a osobitne prichádzať na tieto posvätné miesta spojené s pôsobením sv. Andreja-Svorada a sv. Beňadika, a to nielen počas výročnej púte, ktorá býva z príležitosti ich sviatku. Povzbudíme a pozvime našich blízkych, našich známych, či priateľov a sami budíme príkladom.

Posilníme svoju osobnú vieru, vieru našich rodín, ako i vieru celého nášho národa práve tu - na pútnickej Skalke!

Otvorenie náučného chodníka dňa 11. apríla 2013

Náučný chodník

Pavol Pliško

Náučný chodník medzi Veľkou a Malou Skalkou vznikol z iniciatívy neinvestičného fondu BEŇADIK, ktorý ma v svojom štatúte hlavnú činnosť „obnovu a rozvoj pútnického miesta Skalka“.

Na sklonku roku 2011 vypísala agentúra pre regionálny rozvoj Trenčianskeho samosprávneho kraja VI. Výzvu na mikroprojekt cezhraničnej spolupráce. K výzve sa prihlásil neinvestičný fond BEŇADIK pilotným projektom „Benediktínskymi cestami“.

Prirodzeným partnerom cezhraničnej spolupráce sa stala NADACE ORA ET LABORA z Rajhradu, ktorá sa už viac ako 19 rokov stará o benediktínsky kláštor v Rajhrade.

Spoločný záujem o históriu a súčasnosť benediktínov vyústil do spolupráce na projekte, ktorej výsledkom je vybudovanie náučného chodníka, na prahu ktorého práve stojíte. Využívajúc prirodzené danosti terénu, v ktorom je zasadená aj nová

krížová cesta, pokračuje chodník horským pásmom Starý háj k prvej vyhladke do údolia Váhu a k druhej vyhladke nad starobylym kláštorom Veľká Skalka. V druhej tretine trasy sa chodník odkláňa do žľabu smerujúceho ku schodom vedúcim ku kláštoru, s odbočkou k prírodnému úkazu nazvanému „Závrt“, ktorá pokračuje poľnou cestou k čerpacej stanici Zamarovce na diaľnici D1.

Náučný chodník má dĺžku 2200 m s prevýšením takmer 128 m. Trasa kopíruje pôvodný chodník, ktorý dozaista vyšliapali naši predkovia, keď navštevovali svätých mužov na Veľkej Skalke, tak ako nás o tom učí história. Práve o geografii, faune a flóre, o histórii tohto posvätného miesta hovoria náučné tabule rozmiestnené na trase chodníka.

Sú tu dve vyhladkové miesta, ktoré ukážu návštevníkom krásnu panorámu stredného Považia.

Kultúrny, ale hlavne duchovný zážitok čaká návštevníkov na konci chodníka v starobylom kláštore na Veľkej Skalke, ktorý stáročia budovali, zveľaďovali benediktínski a jezuitski mnisi, ktorí priniesli do tohto kraja vieru v Boha, učili pospolity ľud hospodáriť, obrábať pôdu, pestovať vínnu révu a priniesli aj základy obecného práva.

Je na nás, súčasníkoch, aby sme rozvíjali odkaz našich otcov, obnovili a rozvíjali ducha najstaršieho pútnického miesta na našom území na oslavu svätých Andreja-Svorada a Beňadika.

Aktivity neinvestičného fondu BEŇADIK majú v tomto priestore tri nosné prvky: rozvoj duchovného života, podporu kultúrnych a športových aktivít hlavne pre strednú a mladú generáciu, ale aj záchranu a obnovu oboch sakrálnych pamiatok.

NÁUČNÝ CHODNÍK MALÁ SKALKA – VEĽKÁ SKALKA

4

ORA ET AEDIFICA • 86† 3° †3Λ8φ8γ† • MODLI SA A BUDUJ

▲▼ Schody do Rajskej záhrady

Schody do Raja s VÚB

Lubomír Pliško

Nosným projektom, ktorý realizuje n.f. BEŇADIK v tomto roku, je realizácia obnovy pôvodného schodiska, spájajúceho objekt bývalej kláštornej budovy a tzv. Rajskej záhrady v areáli kláštora na Veľkej Skalke. Toto schodisko bolo jedným z ako tak zachovaných fragmentov zrúcaniska na Skalke. Zámer zrenovovať túto časť vychádzal z bezpečnostného hľadiska, pretože návštevníci ho využívali pri prehliadke areálu a nezodpovedalo bezpečnostným kritériám. Ďalším nemenej dôležitým

motívom bolo celkové skrášlenie ďalšej časti areálu. Projekt tejto rekonštrukcie spracoval Ing. Milan Chalupek a realizácia bola zverená osvedčenému partnerovi firme PAMIATKOSTAV Trenčín. Dielo v hodnote takmer 18 tis. EUR bude ukončené koncom tohto júna, aby sa počas začínajúcej sezóny mohli z neho tešiť návštevníci a pútnici, ktorých počet na Skalke zaujímavo narastá. V súvislosti s touto aktivitou je dôležité spomenúť, že významnú finančnú pomoc pri realizácii tejto rekonštrukcie poskytla Nadácia VÚB, ktorej aj touto cestou vyjadrujeme vďačnosť. Na pamäť pre súčasníkov i budúce generácie budú základné fakty o tomto projekte s vyjadrením vďaky donátorovi – Nadácii VÚB zverejnené na pamätnej tabuli pri schodisku.

Správa zo spoločného zasadnutia Správnej a Dozornej rady neinvestičného fondu BEŇADIK

Magdaléna Bátorová

Dňa 11. apríla 2013 sa na spoločnom zasadnutí v Čičmanoch stretli členovia Správnej a Dozornej rady. Účastníci stretnutia prerokovali:

- Správu o činnosti n.f. BEŇADIK za rok 2012
- Správu o hospodárení n.f. BEŇADIK za rok 2012
- Plán činnosti n.f. BEŇADIK na rok 2013
- Návrh rozpočtu n.f. BEŇADIK na rok 2013

ORA ET LABORA

PREHĽAD ČINNOSTÍ n.f. BEŇADIK VYKONÁVANÝCH V ROKU 2012

Magdaléna Bátorová

Zhromažďovanie zdrojov pre n.f. BEŇADIK

V priebehu roku 2012 bolo v prospech budovania pútnického miesta Skalka prostredníctvom n.f. BEŇADIK zhromaždených celkovo 148 813,63 EUR, z toho 71 000 EUR od zriaďovateľov a 77 813,63 EUR od ďalších dobrodincov. Ďalším zdrojom príjmu do n.f. boli príjmy z verejnej zbierky v celkovej sume 7 622 EUR.

Budovateľské aktivity

V roku 2012 boli naše budovateľské aktivity orientované nasledovne:

- **práce na Krížovej ceste (KC)** – výroba foriem, armatúr a betonáž jednotlivých stĺpov, resp. krížov, zameranie a úprava terénu, výrez prekážajúcich stromov, osadenie zastavení, rozvody el.osvetlenia a hromozvodov, úprava chodníkov, osadenie obrubníkov, vysypanie chodníkov, osadenie lavičiek, stavba oporných múrov, výstavba troch schodísk, osadenie zábradlí, osvetlenie KC, príprava šácht a ich prepojenie pre budúci vodovod, sadové úpravy. Vzhľadom na to, že pre realizáciu KC nebol spracovaný podrobný projekt a v priebehu výstavby sme jej roz-

sah usmerňovali operatívne, boli zrealizované práce, ktoré sme pôvodne neplánovali a mali však dopad na prácnosť a náklady. Ukázalo sa však, že tento postup bol správny a KC je kompletne do-tvorená, chýba iba vytvorenie chráničky pod štátnou cestou pre vodu a el.rozvod a definitívne pripojenie kábľa do rozvá-dzača KC. Oproti pôvodnému zámeru boli realizované hlavne tieto časti:

- elektrifikácia, hromozvod a osvetlenie zastavení i areálu
- schodišťa a zábradlia
- odpočinkové lavičky
- dve vodovodné šachty s prepojením
- dva oporné múry
- dve dvojjazyčné informačné tabule o KC a n.f. BEŇADIK

- **údržba a čistenie kláštorného objektu** (rekonštrukčné práce – el. rozvody, nové osvetlenie, vymaľovanie kaplniek)

- **výstavba schodiska do Rajskej záhrady.** Táto činnosť bola významne skomplikovaná zásahmi Pamiatkového úradu v etape prípravy stavebného povolenia. Bol nariadený archeologický a kultúrno-historický prieskum. V rámci prieskumu boli zistené fakty, ktoré práce zdržali a vynútili si statické zastabilizovanie múru masívnou drevenou konštrukciou, ktorá vyvolala dodatočné viacnáklady a obmedzuje čiastočne pohyb v priestoroch kláštora. Z hľadiska bezpečnosti je to však nevyhnutné.

- **pasívna ochrana priestorov kláštora pred padajúcimi kameňmi** (projekt pozastavený, rozpracovaný na 50 %)

- **budovanie náučného chodníka v rámci projektu cezhraničnej spolupráce.** V rámci projektu cezhraničnej spolupráce Benediktínskymi cestami bol

zrealizovaný projekt náučného chodníka.

Dodávateľskými firmami z prostriedkov získaných n.f. BEŇADIK sme zabezpečili:

- vybudovanie novej Krížovej cesty
- čiastočnú rekonštrukciu domčeka na Malej Skalke
- rekonštrukčné práce v objekte kláštora (rekonštrukcia osvetlenia, vymaľovanie, projekt na obnovu schodiska a i.)
- práce v rámci cezhraničného projektu BC (invest.náklady na zameranie chodníka, osadenie tabúľ do terénu, ai.).

Vyššie opísané aktivity boli masívne podporené brigádnickou činnosťou v celkovom počte 6800 brigádnických hodín.

Duchovná oblasť

- Májová púť zasvätená Panne Márii Guadalupskej
- Petropavlovská púť v Rajhrade 1. 7. 2012

- 19. – 21. 7. 2012 výročná púť na Skalke
- Sväté omše, pobožnosti Krížovej cesty a pod.
- 25. 11. 2012 púť do Rajhradu (založenie kláštora Benediktínov)

Kultúrna činnosť

Benefičné aktivity

- Benefičné Mariánske koncerty konané v dňoch 7. a 9. 9. 2012 organizované v spolupráci s Mestom Trenčín a za výraznej podpory sponzorov. Nad obidvo ma koncertmi prevzal záštitu prezident Slovenskej republiky.
- Koncert Rajhradského speváckeho zboru v Piaristickom kostole v Trenčíne dňa 18. 9. 2012.
- Koncert speváckeho zboru PIARISSIMO z Trenčína v Rajhrade dňa 25. 11. 2012.

Pozdrav od krajanov z Nemecka

Ján Mráz

SKALKKA?

Nie je už v tom samotnom názve paradox? V podstate by sa to malo volať prinajmenšom bralo, aby to presnejšie odpovedalo významu tohto krásneho pútnického miesta, nie len čo do minulosti, ale aj dôležitosti tohto prekrásneho, zaručene najstaršieho pútnického miesta na Slovensku.

A toho sme si veľmi dobre vedomí aj my, zahraniční Slováci. Preto sme prispeli aj na jeho rekonštrukciu. Nie len ideovo, ale aj materiálne. A to nie len Slováci z Mníchova, ale aj Slováci, ktorí sa každoročne stretávajú na týždennej lyžovačke v prekrásnom Suldene, v Južnom Tirolsku.

Medzičasom sa nás tam každoročne schádza okolo 80 Slovákov, nie len zo zahraničia, ale aj zo Slovenska. Máme tam nie len krásnu lyžovačku, od 2000 až do skoro 3750 m, nádherné zjazdovky, ale aj krásne spoločné slovenské sv. omše. Naši trenčianski „spolubojovníci“ nás zasvätili aj do svojich plánov znovuzrodenia a rekonštrukcie najstaršieho pútnického miesta na Slovensku a ich trenčianskej pýchy - SKALKY. Ich nadšenie a „neodolateľné“ argumenty zabrali a tak sme pri tej príležitosti hromadne „siahli“ aj do našich peňaženiek a prispeli sme do „rekonštrukčnej kasy“.

Mníchovskí Slováci a nadšenie pána farára Masláka nás presvedčili a tak sme prispeli zbierkou na jednu „štáciu“ novej krížovej cesty. Mnohí z nás sa boli pozrieť „na mieste činu“, čo nás presvedčilo

o dôležitosti celej akcie a tak sa niektorí aj iným spôsobom podieľajú na rekonštrukcii Skalky, ktorá za socializmu, tak ako iné podobné náboženské miesta, utrpela tvrdé rany. Našťastie došlo k zmene pomerov skôr, ako by zub času a hlavne ideológie zasiahol tak, že by zo Skalky ostala len už beznádejná ruina.

Našťastie sa našla hŕstka nadšencov a vyhrnuli rukávy. Priložili tak intenzívne ruky k dielu, čo vďaka Pánu Bohu dnes na zmenách na Skalke jasne vidieť. Dnes sa Skalka skvie nielen opticky, svojou belosťou, tak jasne v celom okolí, že ju jasne vidieť skoro zo všetkých strán na sýtom zelenom pozadí okolitých lesov. Tak dostala aj opticky svoju patričnú dôležitosť a vrelo odporúčame všetkým Slovákom cestujúcim smerom do Trenčína, alebo z Trenčína na východ, aby si našli polhodinku na návštevu tohto krásneho a aj architektonicky zaujímavého pútnického miesta a šli sa pozrieť na tento, už skoro tisícročný maják slovenskej náboženskej tradície a súčasnosti.

Podstatné je, že tradícia púti na Skalku opäť našla svojich nadšencov a každoročne sa púti na Skalku zúčastňujú tisíce veriacich. A čo je podstatné, sú to hlavne mladí ľudia. Mimo to, Skalka našla ohlas aj medzi umelcami a každoročne sa na Skalke poriada Sympóziu umelcov nielen zo Slovenska, ale aj zo zahraničia. Výsledky aj niekoľko týždennej tvorivej práce je každoročne možné obdivovať na záverečnej výstave.

Tak sa nadšencom pre rekonštrukciu podaril doslovne husársky kúsok. Nielen že Skalka ako pútnické miesto opäť žije, ale život Skalky sa naplnil novým, mladým životom aj počas celého roka.

MUDr. Ivan Horváth so vzácnym hosťom – pátrom Anselmom Grünom, OSB počas jeho návštevy na kláštore na Veľkej Skalke 10. mája 2013. (P. Anselm Grün, OSB je benediktínsky mních pôsobiaci v kláštore v Münsterschwarzachu v Nemecku a vyhľadávaný autor kresťanskej literatúry. Vede kurzy duchovnej obnovy pre kňazov a rehoľníkov v krízových situáciách, ale aj kurzy pre podnikateľov a manažérov o hľadani rovnováhy v živote a v práci. Patrí k najpredávanejším autorom duchovnej literatúry v Európe. Venuje sa aj práci s mládežou.)

SKALKA – môj druhý domov

(Rozhovor s MUDr. Ivanom Horváthom)

MUDr. Ivan Horváth uzrel svetlo sveta na jeseň 1939 v Bratislave. Bol vojnové dieťa. Vyrastal v rodine, kde viera bola na prvom mieste. Svet spoznával v cirkevnej škole. Hoci bol len malý chlapec, veľmi intenzívne vnímal likvidáciu kláštorov a odchod rehoľníkov. Pociťoval vzdor a uvedomil si, že totalitný systém nie je v súlade s Božím poriadkom. Detstvo mal pokojné vďaka svojim starým rodičom a rodičom, ktorí ho viedli k pravde a spravodlivosti.

Podarilo sa mu vyštudovať medicínu a stať sa lekárom, kde spoznal ľudské utrpenie a pomínutelnosť človeka. Svoje ambície však musel držať pri zemi, lebo motivácia a funkcie boli pre iných. V roku 1966 prišiel do Kubrej, kde ho prijali za svojho aj s jeho chybami. Pociťoval lásku svojej rodiny a podarilo sa mu vychovať deti ako slušných ľudí.

Spolupracuje s obľátni benediktínov.

• *Nadpis tohto príspevku naozaj prezrádza Váš vzťah ku Skalke?*

Áno, vďaka starším kňazom, ktorý ma nabádali k tomu, že Trenčín mimo rozvoja projektov a chaosu potrebuje aj vertikálnu dimenziu ducha, ktorá tu absentovala. V živote človeka sú momenty, kedy sa ho Pánova ruka dotkne a povie „ Pod’ do moje vinice“, zvažuj svoje konanie, ukazuj

cestu aj iným a urob niečo pre ďalšiu generáciu nielen na stavbe kláštora, ale aj rozvíjaj ducha. Tieto myšlienky ma spre-vádzali keď som bol prvý krát na Skalke. Pane, čo to odo mňa chceš? Veď mám rodinu a prácu. Ale modlitba a práca mi dávali duchovný bonus ! Pociťoval som volanie milujúceho Boha a aké je to ťažké zriekať sa samého seba a nechať sa viesť Božím Duchom.

• *Pán doktor, dlhé roky sa venujete histórii, duchovným tradíciám a rozvoju pútnického miesta Skalka. Z čoho pramení Váš dlhoročný a intenzívny záujem o toto miesto?*

Náš otec sv. Benedikt (myslí sa sv. Benedikt z Nursie – zakladateľ Benediktínskej rehole), zdôrazňuje rovnováhu modlitby a práce. Benediktínska duchovnosť je geniálna tým, že dáva človeku slobodu. Skalka je miesto, kde naši predkovia nechávali svoje starosti a modlitbami si vyprosovali po generácie úľavu vo svojich trápeniach. Toto si zaslúži nielen úctu, ale aj pokračovanie v týchto tradíciách.

Skalka je významné miesto pre slovenské kresťanstvo. Pôsobila tu benediktínska rehoľa, ktorá niesla kresťanstvo zo západu až na naše územie.

V roku 1644 dostali od Nitrianskeho biskupa Skalku jezuiti, vďaka ktorým ostala na Strednom Považí zachovaná katolícka viera. Sú to korene kresťanstva, ktoré musíme ošetrovať a zachovávať.

• *Veľa času venovaného Skalke ste strávil svojou sprievodcovskou činnosťou a tiež prípravou mladej generácie sprievodcov. Môžete priblížiť túto zaujímavú činnosť, ktorá je najmä o každodennom kontakte s pútnikmi?*

Sprievodcovská služba na pútnickom mieste je nesmierne dôležitá z toho dôvodu, aby ľudia získali základné údaje o mieste, kde sa nachádzajú. O svätcoch, ktorým je zasvätené a ich kulte. Tiež

o liturgickom poriadku a pravidlách ako sa majú chovať vo svätyni. Tieto základné pravidlá boli potlačené počas totalitných režimov a samozrejme pútnické miesta likvidoval protestantizmus, osvietenstvo a ateizmus. Pútnické miesto nie je len atrakcia a predajné stánky, ale predovšetkým na týchto miestach by mali ľudia nasat' ducha a s pokojom v srdci odchádzať.

A k tomu by ich mal viesť laik – sprievodca. Je potrebné odhadnúť, aký človek prijíma vaše slovo. Tieto miesta navštevujú veriaci, agnosticci i hl'adajúci, ale aj ateisti. Skalka poskytuje krásnu prírodu, návštevu dvoch svätýň, krížovú cestu aj náučný chodník. Sprievodcovská služba, ak ju človek berie poctivo, je univerzitou života a sprievodca získa obraz náboženstva na našom Slovensku. Trpezlivosť s mladými a ich vedenie je náročné, lebo sa často striedajú, ale to prináša život. Zlepšenie v tomto smere by priniesol diakonát – pastoračný asistent .

• *Zo stretnutia s pútnikmi, ale i náhodnými návštevníkmi Skalky máte iste veľa zážitkov. Ponúknite naši čitateľom nejaký zaujímavý, alebo veselý ....*

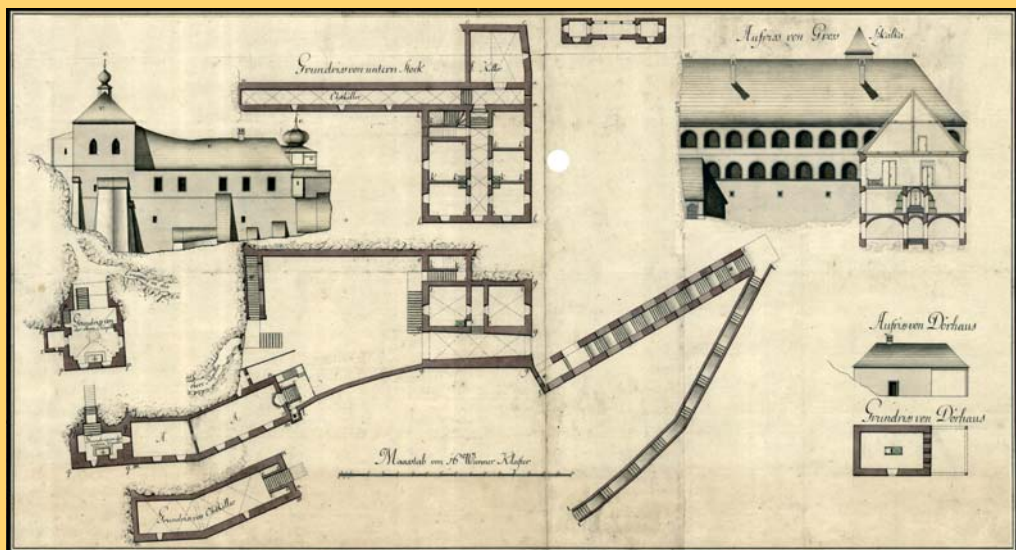
Na vašu poslednú otázku odpoviem asi tak, že som vždy spokojný a veselý, keď návštevníci od nás odchádzajú spokojní. Kresťan by mal byť vždy veselý, radostný .....

Spomínam si na jeden zážitok, keď kláštor navštívila Japonka zo sprievodom. Pred jaskyňou sa zbožne uklonila a lámanou slovenčinou povedala: „Ja som rímska katolíčka“. Bolo to úsmevné, ale aj dojmavé. Bodaj by sa naši ľudia takto hlásili k viere.

Chvála Kristu.

Historický nákres kláštora na Veľkej Skalke v časech najväčšej slávy v roku 1783

Vážení podporovatelia pútnického miesta Skalka!

Dovoľte mi, touto cestou, poďakovať sa za Vašu štedrú pomoc či už finančnú alebo pracovnú – osobnú. S Vašou pomocou sa nám podarilo na Skalke spraviť veľa vecí, ktoré sme si predsavzali. Pán Boh zaplat! Ďakujeme!

Chcete nás podporiť?

Svoju finančnú pomoc zašlite na účet č. 285 804 02 56 / 0200 vedený vo VÚB Trenčín. Svoju chuť zúčastniť sa brigád ohlásite na tel. č. +421 908 784 259 p. Pavlovi Plškovi.

Pán Boh zaplat! Ďakujeme!

Podrobnejšie informácie o plánovaných podujatiach nájdete na www.klastorskalka.sk

SKALKA – informačný bulletin n.f. BEŇADIK. Číslo 5. Zostavil: Ing. Ľubomír Plško. Redakčná rada: Ing. Ľubomír Plško, predseda.

Členovia: Pavol Plško, Magdaléna Bátorová, Mgr. Janka Masárová, Ing. Martin Beták. Fotografie: Ing. Martin Beták, archív autorov príspevkov a archív n.f. BEŇADIK. Návrh obálky, typografické ilustrácie, grafická úprava: Jozef Vydárnák.

Vydal n.f. BEŇADIK v júli 2013.

SV. ANDREJ-SVRAD A BEŇADIK ORODUJTE ZA NÁS!
 ႤႤ. ႤႤႤႤႤႤ-ႤႤႤႤႤႤ Ⴄ ႤႤႤႤႤႤႤ ႤႤႤႤႤႤႤႤႤ ႤႤ ႤႤႤႤႤႤႤႤ